

ВІДГУК

офіційного опонента в. о. директора навчально-наукового інституту гуманітарних наук, професора кафедри психології та соціальної роботи Національного університету «Одеська політехніка», доктора педагогічних наук, професора

КОРНЕЩУК Вікторії Вікторівни

на дисертацію **МИХНЮКА Сергія Вікторовича**

на тему: **«Підготовка соціальних працівників до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін»**,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

та спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»

Актуальність теми дисертації. Входження України в європейський та світовий освітній і соціальний простір, розроблення та впровадження освітніх стандартів у закладах вищої освіти, посилення кваліфікаційних вимог до соціальних працівників зумовили зміни до їх підготовки. Підготовка соціальних працівників підлягає в цьому контексті чи не найбільш потужним реформаційним впливам, – у зв'язку з відносно невеликим періодом існування самої професії «соціальний працівник» в Україні, та у зв'язку з постійними змінами соціальної сфери й комплексу проблем, які він має вирішувати. Сучасний соціальний працівник має працювати в умовах динамічних змін соціального простору, реалізувати інноваційні моделі надання соціальних послуг, реагувати на постійні зміни нормативно-правового забезпечення, перебувати в постійному комунікативному, психологічному, педагогічному контакті з отримувачами соціальних послуг.

Ефективність педагогічної взаємодії соціального працівника у професійній діяльності залежить від об'єктивних (особливості розвитку соціальної сфери суспільства) та суб'єктивних (рівень підготовки соціального працівника, усвідомлення динамічності змін професійної діяльності та ін.) чинників. Рівень підготовки соціального працівника до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін забезпечується під час навчання у ЗВО та є універсальним механізмом впливу на розвиток її суб'єктів. Необхідність відповідного оновлення та внесення інновацій у зміст та форми професійної підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії визначається «Стратегією інноваційного розвитку України на період до 2030 р.», «Стратегією розвитку системи соціальних послуг в Україні на період 2021-2025 рр.»; нормативними актами, що регулюють

соціальні відносини в українській державі та визначають площину професійної кваліфікації соціальних працівників (закони України «Про соціальні послуги», «Про основні засади молодіжної політики», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»); нормативними документами у сфері освіти – законами України «Про вищу освіту», «Про освіту». Крім того, вітчизняна система освіти ратифікувала низку європейських нормативних документів, що визначають зміст та особливості соціальної освіти й професійної підготовки соціальних працівників, зокрема «Всесвітню декларацію про вищу освіту для XXI століття», «Лісабонську конвенцію про визнання кваліфікацій для системи освіти європейського регіону», «Сорбонську декларацію щодо узгодження структури системи вищої освіти в Європі», «Болонську декларацію». Особливого значення дисертаційна робота набуває у зв'язку зі створенням Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки.

Отже необхідність вирішення проблеми підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін свідчить про актуальність теми дисертації Михнюка Сергія Вікторовича.

Оцінка змісту дисертації. Дисертація викладена на 408 сторінках, з яких 251 сторінка основного тексту, ілюстрована 43 таблицями та 10 рисунками. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

Аналіз структури дисертації дозволяє зробити висновок про наявність розділів, передбачених вимогами МОН України. Зокрема, у вступі вичерпно описано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, наукове і практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, публікації автора.

У розділі «**Вступ**» дисертант розкриває значення наукової проблеми, мету, завдання, наукове і практичне значення одержаних результатів та їх апробацію. Мета та завдання дослідження побудовані з урахуванням вже встановлених фактів, що дозволяє автору дисертації виокремити ряд суперечностей у практичному досвіді професійної підготовки соціальних працівників, та сконцентрувати увагу саме на тих питаннях, які у науковій літературі розкриті недостатньо.

У першому розділі «**Підготовка соціальних працівників до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін як теоретична проблема**» дисертантом представлено теоретичні засади підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії. З цією метою схарактеризовано провідні поняття з проблеми дослідження, вивчено наукові підходи до її вивчення та здійснено

теоретичний аналіз підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін в Україні та інших європейських країнах.

У другому розділі **«Наукове обґрунтування технології підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін»** представлено технологію підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін. У зв'язку з цим здійснено характеристику змісту професійної підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії; обґрунтовано структуру готовності соціальних працівників до педагогічної взаємодії; визначено критерії, показники та рівні сформованості такої готовності.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка технології підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін»** автором висвітлено програму та результати педагогічного експерименту, скерованого на перевірку гіпотези про те, що: упровадження технології підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін дозволить підвищити рівень готовності соціальних працівників до педагогічної взаємодії. Розроблено програму педагогічного експерименту, описано його мету, гіпотезу, етапи, завдання, експериментальну базу, генеральну та вибірккову сукупності дослідження. Висвітлено методичний інструментарій експериментальної роботи з визначення рівнів готовності соціальних працівників до педагогічної взаємодії відповідно до визначеної структури досліджуваної готовності, обґрунтовано доцільний обсяг репрезентативної вибіркової сукупності.

Висновки дисертації впливають із поставлених завдань. Вони всебічно обґрунтовані експериментальними даними, чітко та повною мірою висвітлюють підсумкові результати проведеного дослідження. Вагомість та практичне значення дисертаційної роботи підтверджені довідками впровадження результатів дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філософії в освітній процес закладів вищої освіти.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій. Дисертація за характером і змістом розкритих питань є новітнім, комплексним та системним дослідженням проблеми підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін, за результатом якого автором сформовано низку нових теоретичних і практичних положень, висновків та рекомендацій. Висновки та рекомендації відповідають меті та поставленим

завданням дослідження. Достовірність отриманих експериментальним шляхом результатів підтверджено широким застосуванням математичних методів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в межах комплексної наукової теми «Розвиток педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти в умовах освітніх трансформацій» кафедри управління та освітніх технологій Національного університету біоресурсів і природокористування України (державний номер реєстрації 0118U004694).

Практичне значення результатів дослідження. Практична цінність результатів наукового дослідження полягає у впровадженні в практику професійної підготовки соціальних працівників технології підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін; систематизації досвіду оновлення змісту фахових дисциплін за спеціальністю 231 «Соціальна робота» у закладах вищої освіти. Матеріали дослідження доцільно використовувати у сфері професійної підготовки соціальних працівників в системі післядипломної освіти соціальних педагогів і соціальних працівників, у теорії та практиці підготовки фахівців гуманітарних напрямів у закладах вищої освіти.

Повнота викладення основних наукових результатів в опублікованих працях. Основні положення дисертації викладено в 29 публікаціях (22 одноосібні), із них 7 статей у фахових наукових виданнях України, 1 стаття – у періодичному науковому виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science Core Collection, 1 стаття – у науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, 20 – апробаційного характеру.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертації апробовано на: Міжнародній науково-практичній конференції «Якість вищої освіти: українська національна система та європейські практики» (м. Київ, 2018 р.); I Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Підвищення якості освіти: стан, проблеми, перспективи» (м. Кременець, 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Феномен Тараса Шевченка: лінгвістичний, історичний і соціофілософський аспекти (до 205-річчя від дня народження)» (м. Київ, 2019 р.); III Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Роль молоді у розвитку АПК України» (м. Київ, 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Наука і освіта в інтелектуально-інноваційному розвитку суспільства (до 60-річчя навчального закладу ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут» – «Бережанський агротехнічний

коледж»» (м. Бережани, 2019 р.); Міжнародній науковій конференції «Соціально-гуманітарні дослідження та інноваційна освітня діяльність» (м. Дніпро, 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика сучасної психології: реалії й перспективи» (м. Київ, 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційні технології як фактор розвитку суспільства» (м. Київ, 2019 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Соціокомунікативний простір України: історія та сьогодення (до 125-річчя від дня народження М. Т. Рильського)» (м. Київ, 2020 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Україна – Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат» (м. Київ, 2020 р.); I Міжнародній науково-практичній конференції «Experimental and theoretical research in modern science» (м. Кишинів, Молдова, 2020 р.); XVI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні дослідження в соціальній сфері» (м. Одеса, 2020 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології» (м. Київ, 2021 р.); X Міжнародній науково-практичній конференції «Соціальна робота: виклики сьогодення» (м. Тернопіль, 2021 р.); XVII Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні дослідження в соціальній сфері» (м. Одеса, 2021 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи розвитку територіальних громад в соціальній сфері» (м. Ужгород, 2021 р.); XIX Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні дослідження в соціальній сфері» (м. Одеса, 2022 р.).

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. У дисертації Михнюка Сергія Вікторовича відсутні порушення академічної доброчесності. У дослідженні повною мірою дотримані вимоги щодо посилань на літературні джерела. Використання ідей, результатів та текстів інших авторів містить посилання на відповідне джерело інформації.

Окремі дискусійні питання і зауваження.

1. На наш погляд, доцільно було більш чітко висловити позицію автора щодо співвідношення та ієрархії таких понять, як професійна компетентність і професійна готовність, підготовка і готовність, професійні компетенції та компетентності (зазначимо, що в Стандартах вищої освіти для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота йдеться саме про компетентності).

2. Подекуди в тексті роботи присутні висловлювання, які потребують додаткового визначення для усунення можливості їх неоднозначного тлумачення,

наприклад: «належний рівень готовності» (с. 44, 46); «компетентне виконання професійних обов'язків» (с. 78), «здатність до педагогічної взаємодії» (с. 148), тоді як досліджується готовність до педагогічної взаємодії; «ефективність підготовки» (с. 190), «результативність процесу» підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії» (с. 240); «сформованість окремих структурних компонентів готовності» (с. 180), тоді як в характеристиці рівнів готовності йдеться саме про рівні прояву показників; «прояв окремих критеріїв у структурі готовності» (с. 181), але структура – це сукупність компонентів, не критеріїв; «система критеріїв, рівнів вимірювання результативності процесу підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії» (с. 182), замість рівнів досліджуваної готовності.

3. На с. 249 автор пише: «рівні підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін подано в сукупності мотиваційного, когнітивно-змістового, операційно-діяльнісного, рефлексивно-оцінного компонентів», які визначені структурними компонентами саме готовності (с. 147), яку слід розглядати як результат підготовки.

Для уникнення таких суперечностей у тлумаченні різних уживаних автором наукових категорій варто було, на наш погляд, дати визначення готовності соціальних працівників до педагогічної взаємодії не через сукупність її структурних компонентів, а як якісну характеристику особистості майбутнього фахівця, в структурі якої можна виокремити зазначені щільно взаємопов'язані компоненти, доцільність вибору яких не викликає сумніву.

4. На наш погляд, назва запропонованої автором технології підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії під час вивчення фахових дисциплін не відображає прогнозований результат такої підготовки, а саме готовності соціальних працівників до педагогічної взаємодії. Доцільність назви «технологія формування готовності соціальних працівників до педагогічної взаємодії під час вивчення фахових дисциплін» була б більш доречною з огляду на те, що автор діагностує не ефективність або результативність означеної підготовки, а саме рівні готовності соціальних працівників. В аспекті зазначеної пропозиції маємо зазначити, що п. 2.4 має назву «Критерії, показники та рівні підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії», тоді як в змісті цього підрозділу розкриваються саме критерії, показники та рівні готовності соціальних працівників до педагогічної взаємодії.

5. На наш погляд, показником сформованості будь-якого педагогічного явища не може виступати рівень (рівень знань, рівень професійних умінь та ін.),

оскільки рівень характеризує ступінь прояву певного показника. Тому характеристика показника через рівень сформованості будь-чого призводить до того, що визначається рівень рівня (с. 180).

Водночас висловлені зауваження не знижують загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

Загальний висновок. Дисертація здобувача ступеня доктора філософії Михнюка Сергія Вікторовича на тему: «Підготовка соціальних працівників до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін», що подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)», є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій здійснено теоретичне та практичне узагальнення проблемних аспектів підготовки соціальних працівників до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін.

Дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

в. о. директора навчально-наукового
інституту гуманітарних наук, професор
кафедри психології та соціальної роботи
Національного університету
«Одеська політехніка»,

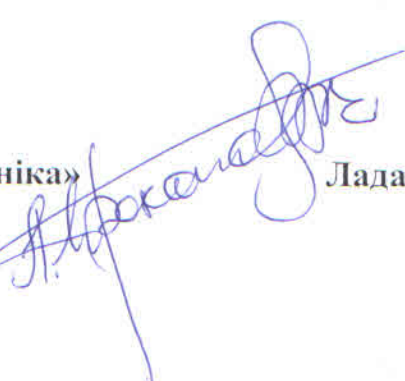
доктор педагогічних наук, професор

Вікторія КОРНЕЩУК

ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР

Вченої ради Національного
університету «Одеська політехніка»

Лада ПРОКОПОВИЧ